

УДК 711

**ПРОЕКТУВАННЯ ЛАПІДАРІЮ В ЦЕНТРАЛЬНІЙ ЧАСТИНІ МІСТА
ЛЬВОВА ЯК ВИХІДНИЙ ЕТАП СТАНОВЛЕННЯ НОВОГО
АРХІТЕКТУРНОГО ПОКОЛІННЯ**

*Т. Сафонова, аспірант
Інститут архітектури
Національного університету «Львівська політехніка»*

Постановка проблеми. У зв'язку зі швидкими темпами розвитку містобудування існує необхідність у правильній інтерпретації історичних пам'яток архітектури. Культурна спадщина є невід'ємною частиною майбутнього, проте нині ці об'єкти – занедбані фрагменти минулого, бракує нової подачі та свіжого бачення в їх використанні. У наш час вони стають експонатами класичних музеїв, хоча саме багатогранність можливостей є однією з найважливіших складових у створенні сучасної експозиції лапідаріїв.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У проектуванні нових експозицій наше завдання – використання накопиченого досвіду, внесення власних корективів та застосування сучасних технічних можливостей. Ми простежили, який шлях пройшли музейні експозиції у своєму розвитку, і можемо стверджувати, що є потреба в роботі архітектора під час формування експозиції лапідарію. Адже тепер це не тільки викладення предметів на полиці в спеціалізованому приміщенні, а й композиція з багатьма складовими, яка може бути виконана і в екстер'єрі.

Такої самої думки дотримуються директор Римсько-німецького музею в Кельні Х. Хелленкемпер та музейний діяч із Франції Робер Бурга, які вважають, що у зв'язку зі сучасними можливостями експонати не можуть бути пасивними об'єктами вивчення, оскільки вони мають стати фактором єднання людей різних часів.

В Україні зазначене питання розглядають фрагментарно, переважно лише в галузі музеєфікації, досліджують лише реставратори та історики. Праці архітекторів щодо організації простору навколо об'єктів спостереження трапляються вкрай рідко. Серед найбільш наближених – дослідження В. І. Проскурякова, Є. О. Кричевця [1], О. І. Богданової [2], Л. П. Великої [3], А. С. Виноградової [4], Д. Смирного [5], Л. Л. Калініна [6], А. И. Керешун [7], Р. Р. Кликс [8], Л. С. Именнова [9]. А. В. Лебедева [10]. Значну увагу приділяють застосуванню інтерактивного дизайну середовища виставкових експозицій, експлуатаційного аспекту мультимедій та впливу світла в музейно-виставкових комплексах. Тут варто виділити дослідження Л. П. Великої про роль образної побудови експозиції у системі музейної комунікації, оскільки було розкрито шляхи та засоби адаптації теоретичної системи до культурно-історичних традицій та сучасних потреб українського суспільства.

Постановка завдання. Наше завдання – показати зміну простору музеїв та подачі експозиції, що виведені на сучасний новий рівень оновлення та збереження фрагментів архітектури.

Виклад основного матеріалу. Ми намагалися показати фундаментальність значення принципів та засобів художнього оформлення експозицій у процесі збереження фрагментів пам'яток, за допомогою різних об'єктів показу, що дасть змогу зануритися у глибину віків, наблизитися до реальностей того часу, відчуття життя тогочасного світу, сприятиме кращому розумінню експозиції, пізнанню та шануванню історії наступними поколіннями. На основі проведеного дослідження для втілення результатів на практиці створили проект лапідарію в центральній частині міста, в коридорах та внутрішньому дворіку пам'ятки архітектури, що на пл. Ринок 4 м. Львова.

Ми дослідили місця експозиції та експонати, розглянули попередні історичні та натурні дослідження пам'яток і будівлі, візуальні обстеження, креслення, архівні і бібліографічні пошуки та виконали проектування простору лапідарію.

Наша експозиція (будинок № 4 на пл. Ринок) – пам'ятка житлової архітектури пізнього ренесансу. Це чотириповерхова тривіконна кам'яниця прямокутної форми у плані. У 1926 р. так звана Чорна кам'яниця як особливо цінна історична та художня пам'ятка перейшла у власність міста, тоді тут і вирішили облаштувати історичний музей м. Львова. У 1929 р. приміщення будинку були реставровані та пристосовані для зберігання музейної колекції. У приміщеннях збереглися дерев'яні стелі з різьбленими сволоками. Сьогодні тут розташовані експозиції на тематику визвольних змагань України та історії західноукраїнських земель другої половини XIX–XX ст., а в підвалах знаходяться фондові та службові приміщення.

У проектуванні експозиції нам було надано 30 об'єктів показу (рис. 1). Більшість із них тривалий час знаходилась у підвалах без належного догляду. Короткий опис колекції: маскарон лева (кін. XV – поч. XVI ст.); ніжка саркофагу у формі левика (перша пол. XVII ст.); замковий камінь (плетінка), який має орнамент з переплетених ліній; фрагмент барельєфу «Вознесіння Діви Марії» (XVII ст.); тричвертева колона внутрішнього віконного обрамування із зображенням Христа (поч. XVII ст.); рельєф — герб з орлом Польського короля; фрагмент рельєфу – човен у 1826 р.; нервюра – фрагмент ребра склепіння (перша пол. XVII ст.); два замкові камені з квітами XVI–XVII ст.; три замкові камені з маскаронном лева; медальйон-барельєф зі зображенням імператора Октавіана Августа (XIX ст.); медальйон-барельєф зі зображенням папи Інокентія (XI – середина XIX ст.) з мармуру та дерева; пам'ятна таблиця з ангелами австрійському генералу; скульптура «Русалка» 1820 р.; кронштейн; дві пам'ятні плити з постаменту пам'ятника Станіславу Яблоновському, 1859 р.; хачкар, 1400 р.; білокам'яний блок з латинським виразом (XVII ст.); плита латинська; дві надмогильні плити з написом вірменською мовою, 1656 р.

Рис. 1. Фотофіксації деяких елементів для експозиції.

Пам'ятки пов'язані між собою тематичними принципами відповідно до одного стилю, автора. У проекті використані наявні документи, такі як про реєстрацію та документування предметів зібрання, усі їх характеристики.

Мета цього проекту – якомога доступніше донести відвідувачам суть та культурно-історичну цінність кожного експоната, систематизувати розміщення пам'яток, зберегти їх, уникнути пошкодження чи кардинальних змін приміщення, охороняти та доглядати, а також створити сучасну презентацію, застосовуючи новітні технічні можливості.

Кам'яниця доступна для відвідувачів, оскільки знаходиться на центральній площі. Врахований та вдосконалений технічний стан будівлі, освітлення, кріплення для експонатів за вимогами стандартів. За допомогою планів (рис. 7, 8), фотофіксацій (рис. 2, 5) наявного стану об'єкта дослідження та даних наукової літератури можна розпочати проектування лапідарію в коридорі першого поверху, що веде до внутрішнього дворика, який також є продовженням експозиції.

Рис. 2. Внутрішній двір, наявний стан.

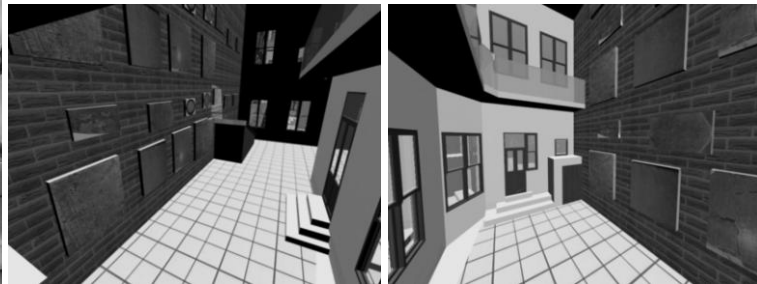

Рис. 3, 4. Візуалізація розміщення експозиції.

Рис. 5. Коридор, наявний стан.

Рис. 6. Візуалізація розміщення експозиції.

Створені ескізи передпроекту, натурні обстеження, креслення, розроблені плани та візуалізація з оформленням супровідної інформації. На кафедрі реставрації архітектурної та мистецької спадщини за правилами охорони архітектурної пам'ятки були виконані реставраційні, консервуючі та частково реконструювальні дії зі збереження. З натурних обстежень виявлено наявність частин пошкоджених ділянок на стінах та в підлозі коридору і дворика (варто використати матеріали та технології, що не зашкодять їх відновленню). У дворі пошкоджені бетонні плити в підлозі потрібно замінити й перекласти на нові. З урахуванням ергономічних норм та всіх вимог ми виконали креслення конструкції, на якій будуть кріпитися експонати, розміщені вздовж стін. Основа нашого проекту

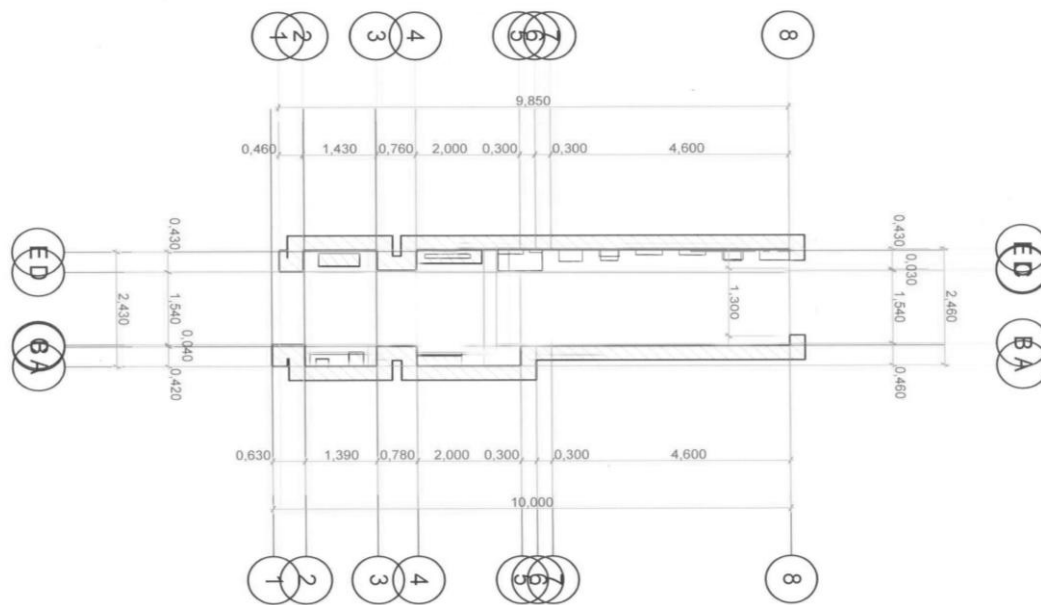

Рис. 8. Схема розташування експонатів.

Отож, за проектом ми створимо сучасний лапідарній із легкою подачею пояснення історично-культурної цінності і характеру колекції, якій надамо свіжого бачення і нового життя. Завдяки нашому проекту пам'ятки не підлягають подальшій руйнації, вони збережені, захищені, вдало заекспоновані на вигідній місцевості для доступного відвідування туристами. Звичайно, заповнення коридору об'єктами показу не є чимось особливим, проте облагородження і перетрактування внутрішнього дворика в лапідарій, можна назвати вихідним етапом становлення нового архітектурного покоління, оскільки таким чином зникає потреба в забудові певних територій під музей і створюється можливість її використання під нові й сучасні форми і споруди. Тобто відбувається коректування місць, непридатних для будівництва, заповненням їх експозицією, виставкою. А вигідні місця розташування цих пам'яток дають змогу втілити нові сучасні проекти. Запропонований проект рішень зазначеної проблематики не є правилом, а радше варіантом можливостей та заклик до нового бачення створення легших і простіших типів музею.

Висновки. Запропонована методика проектування експозицій лапідарію базується на вже напрацьованому досвіді з цього питання та дає змогу застосувати сучасні матеріали, конструкції для створення нової експозиції та різної подачі об'єктів показу, що має сприяти кращому розумінню і пізнанню. Тому можемо стверджувати, що під час формування експозиції та зміни простору музеїв, їх подачі, задля досягнення бажаних результатів оновлення та збереження фрагментів архітектури, необхідні робота і творчий підхід архітектора.

Бібліографічний список

1. Проскуряков В. І. Середовище як засіб формування архітектури музеїв в історичних містах / В. І. Проскуряков, Є. О. Кричевець // Вісник Національного університету „Львівська політехніка” : архітектура. – 2014. – № 793. – С. 239–242.
2. Богданова О. І. Залежність формування експозиційних просторів від впливу світла в музейно-виставкових комплексах / О. І. Богданова // Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв. – 2007. – № 7. – С. 13–19.
3. Велика Л. П. Роль образної побудови експозиції у системі музейної комунікації: аспект розбудови української школи музеєзнавства : автореф. дис... мист.: 17.00.08 / Л. П. Велика. – Харків : Харківська державна академія культури, 2000. – 20 с.
4. Виноградова А. С. Елементи інтерактивного дизайну в формуванні предметно-просторового середовища виставкових експозицій / А. С. Виноградова // Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв. – 2011. – № 10. – С. 9–12.
5. Смирний Д. Експлуатаційний аспект мультимедій в музейному середовищі / Д. Смирний. – К. : Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури України, 2010. – Вип. 17. – С. 369–375.
6. Калініна Л. Л. Інформаційний простір музею / Л. Л. Калініна, І. В. Пролеткін, М. Є. Шпак // Вісник Харківської державної академії культури. – 2006. – № 12. – С. 85.
7. Керешун А. И. Возможности интерактивной архитектуры / А. И. Керешун // Архитектон. – 2006. – № 1411 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://archvuz.ru/magazine/Numbers/2006_022/cont.html.
8. Кликс Р. Р. Художественное проектирование экспозиций / Р. Р. Кликс. – М. : Высшая шк. 1978. – 368 с.
9. Именнова Л. С. Зрелищные формы в музее как тенденция современности / Л.С. Именнова, И.В. Денисова // Известия ПГПУ им. В.Г. Белинского. – 2011. – Вып. 24. – С. 622– 625.
10. Лебедев А. В. Віртуальні експонати: Сучасні засоби відображення інформації в музейній експозиції / А. В. Лебедев // Довідник керівника установи культури. – 2006. – № 7. – С. 52.

Сафонова Т. Проектування лапідарію в центральній частині міста Львова як вихідний етап становлення нового архітектурного покоління

Впроваджено сучасні проектні рішення експозиційного простору на практиці. Розглянуто можливості подачі об'єктів показу для кращого сприйняття відвідувачем. Доведено важливість оновлення підходу до проектування лапідарію та збагачення інформаційного насичення за допомогою новітніх технологій.

Ключові слова: проектування, експозиція, архітектурна пам'ятка, лапідарій.

Safonova T. Lapidarium design in central part of Lviv as an initial stage in new architectural generation development

Implementation of modern project decisions of exposition space in practice. Consideration of possibilities of presenting the show objects for better reception by the visitor. The proof of importance to update the approach for lapidarium designing and enrichment of the informational content by the newest technologies.

Key words: planning, presentation, architectural sight, lapidarium.

Сафонова Т. Проектирование лапидария в центральной части города Львова как исходный этап становления нового архитектурного поколения

Внедрены современные проектные решения экспозиционного пространства на практике. Рассмотрены возможности подачи объектов показа для лучшего восприятия посетителем. Доведена важность обновления подхода к проектированию лапидария и обогащения информационного насыщения с помощью новейших технологий.

Ключевые слова: проектирование, экспозиция, архитектурная достопримечательность, лапидарий.